

BUGU

Dil ve Eğitim Dergisi

www.bugudergisi.com

E-ISSN: 2717-8137

Derleme Makalesi

BUGU
Journal of Language and Education

2/1, 29-35

Makale Geliş Tarihi: 19.02.2021

TÜRKİYE

Makale Kabul Tarihi: 27.02.2021

Güven, M. (2021). TRT Erzurum Radyosunda bir ünlü Türkolog: Dmitri Vasilyev. *BUGU Dil ve Eğitim Dergisi*, 2(1), 29-35. <http://dx.doi.org/10.46321/bugu.45>

TRT ERZURUM RADYOSUNDA BİR ÜNLÜ TÜRKOLOG: DMİTRİ VASİLYEV

Doç. Dr. Merdan GÜVEN

TRT Ankara Radyosu merdanguven@hotmail.com ORCID

Öz

Rusya Bilimler Akademisi üyesi değerli Türkolog Dmitri VASİLYEV ile Erzurum'da tanıştım. Kendisini özellikle Türk Yazıtları hakkında yapmış olduğu çalışmalardan dolayı biliyordum. Atatürk Üniversitesi'nin düzenlediği bir sempozyum vesilesiyle Erzurum'a gelen Vasilyev'i TRT Erzurum Radyosunda bir programa davet ettik. Vasilyev'in radyo stüdyosundaki konuşmasının öncesinde ve sonrasında kendisiyle uzun uzun sohbet ettik. Asya'daki eski Türk yazıtları hususundaki sorularımız yanında, Türklerle Ruslar hakkında biz sorduk, o ağır, nazik ve naif tavırlarıyla cevaplamaya çalıştı.

Anahtar Sözcükler: TRT Erzurum Radyosu, Dmitri VASİLYEV, Cengiz ALYILMAZ, Türkoloji, Türk yazıtları.

A FAMOUS TURKOLOG DMİTRİ VASİLYEV ON TRT ERZURUM RADIO

Abstract

I have met the member of the Russian Academy of Sciences, distinguished Turcologist Mr. Dmitri VASİLYEV in Erzurum. I knew him particularly through his studies on Turkic Inscriptions. We have invited Mr. Vasilyev for a broadcast at TRT Erzurum Radio, during his visit to Erzurum upon a symposium arranged by Atatürk University. Beforehand and after Mr. Vasilyev's speech in the radio studio, we had a long, nice conversation. Besides our questions regarding old Turkic Inscriptions in Asia, he kindly answered our questions on Turks and Russians naively and seriously.

Keywords: TRT Erzurum Radio, Dimitri VASİLYEV, Cengiz ALYILMAZ, Turcology, Turkic Inscriptions.

Erzurum Radyosunda prodüktör olarak çalıştığım yıllarda Atatürk Üniversitesinin sempozyumlara ve panellere davet ettiği bilimde, sanatta ve benzeri diğer alanlarda öne çıkmış şahsiyetlerle buluşma günleri düzenlediği zamanları hatırlıyorum. Avusturyalı ünlü tarihçi Prof. Erich FEIGL, Amerikalı tarihçi Prof. Dr. Justin McCARTHY, bizim edebiyatçılarımızdan Bekir Sıtkı ERDOĞAN ve Orhan PAMUK bu önemli kişilerden bazıları. Bu değerli kişilerden birisi daha vardı ki onu hiç unutamamıştım. Rusya Bilimler Akademisinin Doğu Araştırmaları Alanı Tarih Bölümü Başkanı unutulmaz bir şahsiyet, iyi bir araştırmacı, özellikle Türk yazıtları

BUGU Dil ve Eğitim Dergisi, 2(1), 2021, 29-35, TÜRKİYE

konusunda çok önemli çalışmalar yapmış olan, tarihçi ve çok değerli bir Türkolog Dmitri VASİLYEV'di.

O yıllarda TRT'nin genç yapımcıları olarak gece gündüz demeyip tüm Doğu Anadolu'yu geziyoruz. İllerin küçük kasabaları şöyle dursun, köylerine kadar gidip halkın dertlerini devlet radyosu kanalıyla yetkililere iletiyoruz. Dillendirilen hemen her problem ise kısa zamanda devlet yetkililerinin çözecekleri sorunların ilk sırasına alınıyor ve bir nevi halkın dili ve gönlü oluyoruz. Öyle bir heyecan ile çalışırken başta Atatürk Üniversitesinin düzenlediği panel ve sempozyumlara katılan değerli bilim adamı, sanatçı ve araştırmacıları da çok dikkatli takip ederek Erzurum Radyosu stüdyolarına davet ediyorduk. Bu kıymetli insanları radyo evi sıcaklığı ile karşılıyor, onlarla bu sıcaklık içinde çok daha ilgi çekici ve özel hayatlarını ilgilendiren konuları da konuşuyorduk. Çünkü bilgi içeren konular dinleyici kesimi için ne kadar çok ilgi çekici olsa da özellikle ünlü kişilerin özel hayatları da bir o kadar cezbedicidir. Bu sebeptendir ki bizler de yayınlarımızda konuk ettiğimiz, mesleğinde ön plana çıkmış kişilerden bilgiler aldıktan sonra kısa süreli de olsa onların herkes tarafından bilinmeyen yönlerini de dinleyicilerimizle paylaşırdık.

Uzun yıllar yapımcı ve yönetici olarak çalıştığım Erzurum Radyosunda çok sayıda bilim adamını, sanatçıyı konuk ettik; onlarla söyleştik. Bu söyleştığımız kişilerin önemli bir kısmı anlattıklarıyla hafızalarımızda silinmeyecek izler bıraktılar. Bunlardan birisi de ünlü Türkolog, Rusya Bilimler Akademisi üyesi Dmitri VASİLYEV idi. Dmitri VASİLYEV adına, Orta Asya Türk tarihi ile ilgili makalelerden veya kitaplardan aşına idim. Özellikle de eski Türk yazıtları konusundaki çalışmalarından dolayı bu isim hafızamda çok iyi yer etmişti. Kendisini şahsen görmemiş, tanımamış olsam da onun eski Türk kültürüne dair görüşleri hep ilgimi çekmişti. Türk halk kültürüyle ve Eski Çağ Türk kültür tarihiyle lise yıllarımdan beri ilgilenen birisi olarak V. RADLOFF, V. BARTHOLD, S. KLYAŞTORNIY, Dmitri VASİLYEV ve benzeri isimler benim hep ilgi odağım olmuştur.

TİKA'nın Orhun Yazıtları Projesi'nde çalışan sevgili dostum Cengiz ALYILMAZ'ın aylarca Moğolistan'da yazıtlar üzerine çalışıp Türkiye'ye dönüşünde anlattıklarını, çocukluğumda ninemin anlattığı masallar gibi huşu içinde gecenin ilerleyen saatlerine kadar dinlerdim. Onun Atatürk Üniversitesinin Eğitim Fakültesi Yoncalık Yerleşkesi'nde bulunan odasında incelediğimiz binlerce fotoğraf içerisinde en çok ilgimi çeken ve işte aradığım, tanışmak istediğim kişi bu dediğim kişi Dmitri VASİLYEV idi. O taşlardaki figürler, semboller kadar Dimitri VASİLYEV de her bir fotoğrafa baktığımda bir film sahnesini izler gibi zihin perdesinden şimşek hızıyla gelip geçiyordu. Hemen aklıma o yazıtların arka planını, ruhunu, sembolik anlamlarını işte bunlar; yani Radlofflar, Vasilyevler çözmüştü, bilmişti, düşüncesi gelirken büyük bir gıpta ile gece yarılarında kadar ecdadımızın yüzler değil binlerce yıl önce taşlara, kayalara nakşettiği o şekillerin, sembolik figürlerin fotoğraflarını incelerdik. Oysa bizim yazıt bilimcimiz de o yazıtları bizzat elleri ile büyük bir huşu içinde inceleyen, bütün bunları benim gibi binlerce meraklısına tanıtan, yüzlerce fotoğraflarla gösteren Cengiz ALYILMAZ idi. Bizleri o deryaya yaklaştıran ve Dmitri VASİLYEV ile tanışma mutluluğuna ulaştıran Cengiz ALYILMAZ'a da ne kadar teşekkür etsek azdır.

Zaman geçti bir gün yine Erzurum'un Yoncalık semtindeki üniversite yerleşkesine ziyarete gittim. Cengiz ALYILMAZ bir sempozyum vesilesi ile Dmitri VASİLYEV'in Erzurum'a geleceğini söyledi. Çok sevinmiştim. Çünkü merak ettiğim değerli Türkolog ile tanışacaktım ve merak ettiğim bazı şeyleri Rus asıllı bir Türkologun kendisinden öğrenecektim. Birer ıhlamur çayı içtikten sonra herkesin görmek için en az bir kez uğradığı Cengiz ALYILMAZ'ın odasındaki kitapları da biraz karıştırdıktan sonra oradan ayrıldım ve sempozyum gününü beklemeye koyulduk. Büyük bir merakla o günün gelmesini bekledim.

Foto 1-2: Cengiz ALYILMAZ'ın Erzurum'daki odasından görüntüler

(Foto: İsmail ÇOBAN)

Nihayet beklenen an geldi; Dmitri VASİLYEV Erzurum'a geldi. Erzurum Kongresi'yle ilgili sempozyuma katıldı.

Foto 3: Vasilyev'in, Cengiz ALYILMAZ'ın Erzurum'daki odasında çekilmiş bir görüntüsü

(Foto: Osman MERT)

Ertesi gün ise Dmitri VASİLYEV’i Cengiz ALYILMAZ kendi arabasıyla TRT Erzurum Radyosuna getirdi. Bizim için o an çok kıymetli bir zaman dilimi idi. Radyodaki diğer birçok personel için o anın diğer zamanlardan hiçbir farkı yoktu. Bir yabancı konuk idi ve radyomuzda konuk olmuştu. Radyoya böyle çok konuk gelirdi çünkü.

TRT Erzurum Radyosunda yapımcı olarak çalıştığım yıllarda çok güzel ve verimli günler yaşamıştım. İşte böylesi güzel günlerden birisini de Dmitri VASİLYEV’in programımıza konuk olarak katıldığı o gün yaşamıştım. Vasilyev, programımıza yalnız gelmedi. O, Türkiye’yi daha yakından tanısin ve öğrensin diye oğlunu da Erzurum’a getirmişti. Biz de Radyomuzda her ikisini de konuşmacı olarak davet etmiştik. Erzurum Radyosunda “Yöremizden” adlı bölgenin nabzını tutan bir program yapıyorduk. Program tüm Doğu Anadolu’da etkili bir şekilde dinlenmekteydi. Konuklar sabah kahvaltılarını yapıp erkenden gelmişlerdi. Yayın öncesi uzun bir zamanımız vardı. Kulis denilen konuklarla sohbet edilen, ön görüşmelerin yapıldığı güzel bir yayın bölümümüz vardı. Orada konuklarımızı ağırladık. Sabahın bu erken vaktinde bolca çay içtik. Erzurum’da çay içmek muhabbetin tadını koyulaştırmak demektir. Kahvaltılık ikram etmek istedik ama “Kahvaltıdan kalkıp geldik.”, denilince bizim peynirli tostlarımız kantinciye kaldı.

Foto 4: Vasilyev’in TRT Erzurum Radyosunda çekilmiş bir görüntüsü

(Foto: Murat ALTUNKAYNAK)¹

¹ Fotoğrafta Aleksandr Vasilyev de bulunmaktadır. Ancak çekim sırasında oluşan hatadan dolayı yüzü görünmemektedir (Kendisinden özür dileriz).

Sohbet uzadı gitti. Sanki Dmitri VASİLYEV ile yıllardır tanışmış gibi muhabbete daldık. Vasilyev'e çok sorular sorduk. Özellikle ben Orta Asya'da gelişen eski ve günümüz Türk topluluklarının kültürel yapısı ve Ruslarla olan ilişkileri konusunda şöyle bir soru da sormuştum: "Vasilyev Bey birçok Rus gibi sizin de antropolojik yapınız, görünümünüz Tatarlara benziyor", deyince Vasilyev Bey hiç aklımdan çıkmayan, asla unutamayacağım şu cevabı vermişti: "Doğrudur hangi Rus'un geçmişini araştırırsanız altından bir Tatar çıkar. Hangi Tatar'ı araştırırsanız altından bir Rus çıkar" demişti. Bu sözler Vasilyev ile neden bu kadar kolay iletişim kurabildiğimizin özetiydi âdeta.

Sohbete burada ara verip konukları yayına aldık. Uzun ve zevkli bir yayın oldu. Sohbetin güzel olduğu spikerin "Hep böyle konuklar getirsen de saatlerce konuşsak vallahi yorulmam" demesinden de belliydi.

Yayın sonrası kulis odasında muhabbete kaldığımız yerden devam ettik. Vasilyev'in anlatacağı o kadar çok şey vardı ki hangisini anlatsın? Biraz daha sorularımızla Vasilyev'i yorduktan sonra çaylar içilirken o çantasını açtı ve bir tomar eski fotoğrafı masanın üzerine koydu. "Bunlar Rus arşivlerindeki çok eski Erzurum fotoğrafları" dedi. Çok şaşırmıştık. Her birimiz bir fotoğrafı alıp hayran hayran bakmaya başladık. Önce müthiş bir sessizlik ve sonrasında herkes yanındakine "şurası şu mahalle, bak burada dere varmış, bak şurada köprü varmış" gibi hayranlık içinde söylemler aldı yürüdü. Bu fotoğrafların hikâyesini Vasilyev'den dinledik. Bunlar Rusların Erzurum'u işgal ettikleri yıllarda çekilmiş, Rus arşivlerinde saklanan eski Erzurum fotoğraflarıydı. Vasilyev Bey, Rusya'da çok değer gören bir bilim adamı olduğu için bu fotoğrafları da çoğaltıp Erzurum'a hediye olsun diye getirmiş. Gerçekten de o fotoğrafların bir eşi ve benzeri Erzurum'da yoktu. Hatırladığım kadarıyla bu fotoğrafları Cengiz ALYILMAZ'ın yönlendirmesiyle Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Müdürlüğüne teslim etti. İlerleyen yıllarda bu kıymetli fotoğraflardan bir "Erzurum Albümü" oluşturarak yayımladılar diye hatırlıyorum. Erzurum halkı için çok kıymetli bir hatıra oldu bu eski Erzurum fotoğrafları albümü. Bir Türkolog olarak sadece bilimsel çalışmalarıyla Türk kültürüne değerli hizmetlerde bulunmakla kalmayıp fedakârlığıyla da Dmitri VASİLYEV'in Erzurum kültürüne böyle kıymetli bir hizmet sunması da onun ne denli güzel bir kültür elçisi olduğunu göstermektedir. Onu saygıyla anıyoruz.

Kaynaklar

TRT Erzurum Radyosu "Yöremizden Programı".

Cengiz ALYILMAZ (Prof. Dr.; Bursa Uludağ Üniversitesi Öğretim Üyesi)

İ. Murat ALTUNKAYNAK (TRT Erzurum Radyosu Prodüktörü, TRT Ankara Radyosu Program Müdürü).

Extended Abstract

I worked for TRT Erzurum Radio as a producer and director for many years. During the years I was working, I was closely following the scientific and academic studies conducted at Atatürk University. Because in those years, I was also doing a "Ph.D." at Atatürk University.

Ataturk University in Turkey's east has the largest university in the city. Atatürk University and the number of students and academic activities have always talked about the name of academics in Turkey as well as education.

Symposiums and congresses organized by Atatürk University in national and international scientific and academic fields also attracted great attention. Many scientists from Turkey and abroad participated in these scientific and academic activities; an important part of the participating scientists gave speeches about their fields on TRT Erzurum Radio.

Dmitri VASILYEV attended a symposium with his son, Aleksandr VASILYEV, at the Erzurum Congress; He gave information in this symposium by sharing beautiful photographs of Erzurum in the Russian archives.

Dmitry VASILYEV and his son Alexander VASILYEV, after the symposium participating in the program TRT Erzurum Radio in Turkish-Russian relations as a speech about Turkey belongs to Turks and documents in both Russian archives.

After the broadcast, we continued from where we left the conversation in the backstage room. Vasilyev had so much to tell that which one to tell. After tiring Vasilyev with some more questions, while drinking tea, he opened his bag and put a wad of old photographs on the table. "These are very old Erzurum photographs in Russian archives," he said. We were very surprised. Each of us took a photo and started looking admiringly.

First, there was a great silence, and then everyone walked with admiration such as "this is this neighborhood, look there is a stream here, there is a bridge here". We heard the story of these photos from Vasilyev. These were old Erzurum photographs kept in Russian archives, taken during the years when the Russians occupied Erzurum.

As Vasilyev is a scientist who is highly valued in Russia, he copied these photos and brought them to Erzurum as a gift. As far as I remember, these photographs were handed over to Atatürk University Atatürk Principles and Revolution History Institute under the direction of Cengiz ALYILMAZ. I remember that in the following years, they created an "Erzurum Album" from these precious photographs and released them. This old Erzurum photographs album became a precious memory for the people of Erzurum.

As a Turcologist, he not only made valuable services to Turkish culture with his scientific studies but also provided such a valuable service to the Erzurum culture with his sacrifice, showing how beautiful a cultural ambassador he is... We respectfully commemorate him.

